

آیت الله مشکینی

خدمت اسلام

راحت طلبی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

"حب دنیا و عشق و علاقه باین جهان
شعبه‌های متعددی دارد که از آنجمله "حب-
الراحه" است .

در کتاب الهی چنین آمده است :

"لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ" (۱)

— ما انسان را ذاتا در رنج و ناراحتی
آفریدیم .

این آیه شریفه گرچه مربوط به عالم طبیعت
و محکوم بودن انسان بقوانین جبری خلقت
است بدین معنی که انسان پیوسته گرفتار
حوادث و اسیر سنن جاریه عالم تکوین است
و خواه ناخواه همیشه در غل و زنجیر

خیزات دنیا و همه سعادت‌های آخرت است .
دانش آموز تنبل و دانشجویی که پیوسته در
فکر استراحت بدن خویش باشد به مرحله
کمال تحصیلی خود نمی‌رسد و در نتیجه ،
عمری بی‌نفع خواهد داشت ، و طلبی‌های که
تن بزحمات درس و مطالعه و بیداری شب ،
برای فکر و تعلم و عبادت ندهد سرانجام
نه خود بکمالی می‌رسد و نمیتواند جامع‌های
را بسوی کمال سوق دهد .

در احادیث آمده است : محمد بن مسلم
که یکی از شاگردان میرز مکتب اهل بیست
بود ، میگوید ، امام سجاد (ع) فرمود :

"اللَّهُمَّ لَا تَدَعْ خِصْلَةَ ثَعَابٍ مِنِّي إِلَّا
أَصْلَحْتُهَا"

پروردگارا ، هیچ صفت ناپسندی که سبب
عیب و نقص من باشد در روانم مگذار جز
آنکه توفیق اصلاح آنرا بمن عنایت کنی .
یکی از صفتهای زشت انسانی که غالباً
بدان توجه نمی‌شود ولی بسیار خطرناک و
خسارن زا و زیان آور است ، صفتی است بنام
" حب الراحه " یعنی استراحت طلبی و تن
بکار ندادن و بتعبیر دیگر ، تنبلی و کسالت .
این صفت وسیله محروم شدن انسان از

جریانات است، گرچه در ایام جوانی درست متوجه نیست ولی پس از گذشت مدتی بدین نکته متوجه میشود. مثلا، انسان اگر چند ساعتی غذا نخورد از گرسنگی ناراحت میشود، و چون غذا خورد تشنگی بر او عارض میشود، و چون سیراب شد نیاز بخواب پیدا میکند، و پس از آن محتاج تخلی و دست-آب است، و باز گرسنه میشود، تشنه میشود بی خواب می‌گردد و بالاخره مرتب باید همراه سهل حوادث در حرکت باشد، و چون بسن پیری رسید نگاه خواهد فهمید چهره‌های متوجه او است. نقل است که از ارسطو پرسیدند پیری را تعریف کند، گفت "سحابه

زبونی، که همان حیرت و تن‌بگاردن است، بر من چیره شود بر تو پناه می‌میرم. انسان باید متوجه شود که جهان آفرینش کلاس تربیتی بشر است و باید از روز اول تا روز آخر در رشته‌های مختلف این کلاس، تلاش کند تا آنگاه که فارغ التحصیل این کلاس شد و بجهان دیگر رهسپار گردید نتایج حاصله خویش را همانا سعادت و کمال باید و نه بدبختی و وبال.

خداوند بزرگ، در کلام مجید خویش، در اولین مرحله‌ای که بشر را در این آب و خاک اسکان داد، یعنی دستور هبوط آدم و حوا و شیطان را از محیط اصلی خلقتشان صادر فرمود، برای توجه آنها به برنامه زندگی خودشان و نسلهای آینده‌شان چنین خطاب نمود:

"قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَاَمَّا يٰۤاٰدَمُ فَسَلِّمْ اَنْتَ وَآلُكَ عَلَى الْاَرْضِ فَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِيْنَ" (۱)
 "مَتَى هَدَىٰ فَمَنْ هَدَىٰ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا" (۲)

چنین باشد آنگاه می‌فهمد که باید شبانه - روز در تلاش و کوشش و سعی باشد - چه برای تکامل و تعالی خویش و چه برای هدایت و تکمیل جامعه خویش، و انسان استراحت - طلب نه حال انجام وظائف دینی را دارد و نه حوصله وظائف اجتماعی و دنیوی را.

علی (ع) می‌فرماید:
 "بحسن بلائک عند خلقتک خلقت
 "دارا و جعلت فیها مادیه: مشربا"
 "ومطعما وازواجا و خدما و قصورا"
 "وانهارا و زروعا و ثمارا ثم ارسلت"
 "داعیا یدعو الیها فلا الداعی"
 "اجابوا و لاقیما رغبت رغبوا" (۳)
 پروردگارا، در مقام آزمایش زیبایی که برای آفریده‌هایت مقرر داشتی، خانقایی بنام دنیا آفریدی و در آن سفرهای که وسیله - امرار معاش زندگی در حین اشتغال با انجام وظائف است، گستردی و سپس برای آسان گزوه انبیا را بمنظور دعوت بآزمون دانشگاه

همچنانکه انسان در روند تکوین در استراحت نیست، باید در مرحله عملهای اختیاری نیز پیوسته در تلاش و کوشش باشد تا مراحل از کمال را پیدا کند

تمطر الامراض" - پیری ابرتیرهای است که پیوسته باران مرزها و بیماریه از آن میبارد و بالجمله همچنانکه انسان در روند تکوین در استراحت نیست، و اصولا این جهان برای استراحت آفریده نشده است، باید انسان در مرحله عملهای اختیاری خویش نیز پیوسته در تلاش و سعی و کوشش باشد تا مراحل از کمال را پیدا کند.

در دعاهای ماه مبارک رمضان وارد است که امام سجاد (ع) در مناجات خود عرضه میدارد:

"اللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْفُسْلِ"
 - خداوندا، از اینکه صفت تنبلی و

خلقت گسیل داشتی. خداوندا، این بشر - های طاعی، دعوت اعزامیه‌های ترانپذیرفتند و در باره آنچه بدان دعوت نمودی رغبتی نشان ندادند. آری همه این زیانها نشان جب استراحت است.

این سان که یکی از شاگردان برجسته امام ششم هست از آنحضرت نقل میکند که فرمود:

"ایاک و خصلتین: الضجر و الکسل"
 "فانک ان ضجرت لم تصبر علی حق"
 "وان کسلت لم تؤد حقا".

- ای این سان! مواظب باش که دو صفت در تو راه نیابد: اول، ملالت و بی حوصلگی

"وَ كَذٰلِكَ يٰۤاٰدَمُ فَسَلِّمْ اَنْتَ وَآلُكَ عَلَى الْاَرْضِ فَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِيْنَ" (۱)
 - به آدم و حوا و شیطان فرمان دادیم که همگی از محیط بهشت بیرون شوید و بزمین فرود آید و متوجه باشید که در آنجا برای شما رهنمودهایی خواهم داد و پیامبرانی خواهم فرستاد. البته برای کسانی که پیروی از فرامین ما کنند هر اسی و اندوهی نخواهد بود و کفار و تکذیب‌گران نشانه‌های توحید ما، در عذایی جاوید خواهند ماند. در این آیات، خداوند از روز اول به بشر گوشزد فرموده است که باید مهربانی بکار بستن دستورات الهی شود و اگر انسان بخواهد

دوم ، تنبلی و کسالت ، چه آنکاولی سبب میشود که صبر و حوصله قبول کردن هیچ حرف حق و امرحق را پیدا نکنی و از این طریق جرمی بزرگ مرتکب میگردی . ودومی باعث آن میگردد که از آنچه تو باید برای جامعه خویش انجام دهی کوتاهی کنی و از این راه حقوق الهی و خلقی را ترک کنی و گرفتار عذاب شوی .

و در این رابطه است که کلامی بزمحتوای از حضرت امیر - علیه السلام - نقل شده که فرمود : " العجز مهانه " - زبونی و کسالت برای هوانسانی خواری و مذلت رادری دارد و آن روزی که انسانهای کونا و بزکار و فعال نتیجه زحمات خویش را در این جهان ویا در آن جهان حیازت و گردآوری خواهند کرد ، عرق خجلت و شرمندگی بر پیشانی تنبلیها و کسالت پیشگان جاری خواهد شد .

در یکی از توصیههای سعادت آفرین امام ششم (ع) وارد شده که فرمود در هیچ حالی از سعی و تلاش در انجام کار خیر و حرکت برای رسیدن بکمال ، کسل نشوید و بیوسته در تحرک و جوش و خروش باشید و بدانید که خدای بزرگ و بیامبر او از همه عبادتتها و خیرات و کوششهای شما بی نیاز است و قدرت بالغه الهی نیازی بسعی جهانیان در رابطه با خضوع در مقابل او و در رابطه با رساندن خیرات و خدمات بجامعه ندارد لکن خداوند ، جهان را جهان آزمایش و ترقی و تکامل قرار داده است که باید هر انسانی طبق حرکت خود و بر حسب سعی

خویش بجائی برسد و تکامل خویش را دریابد و این دنیا دنیای اسباب و وسائل است و درجات دنیوی و اخروی هرکس با سعی و تلاشش اعطا خواهد شد .

امام باقر (ع) در کلامی از نصایح خویش چنین میفرماید :

" اتَّقُوا اللَّهَ وَاسْتَعِينُوا فِي مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ"
" بِالْوَرَعِ وَالْإِجْتِهَادِ فِي طَاعَةِ اللَّهِ "

- تقوی پیشه کنید و از خدای توانا یاری و استمداد کنید در پیاده کردن هدف اصیل و بزرگی که شما پیروان اهل بیت دارید و بشیرد آن را با تورع و دوری از هر کسار ناشایسته ، بوسیله کوشش و سعی و خستگی ناپذیری سرانجام فرامین خداوند تضمین کنید .

و بالجمله این جهان میدان مسابقات است و گوی سبقت را کسی خواهد ربود که : اولاً آشنا به هدف خلقت و سپس در مسیر آن ، کمال جدیت و تلاش را بکار گیرد ، و در هیچ حال و هیچ زمان و هیچ مکان و در هیچ شغل و رشتنای کسالت و تنبلی را بخویش راه ندهد و در چنین فرضی جوخ جامعه بکار خواهد افتاد و چنین جامعهای در ابعاد مختلف بکمال مطلوب خواهد رسید . " وَ قَوْمًا لِلَّهِ قَانِتِينَ " - ای انسانها حرکت کنید و بسوی خدا حرکت کنید و در مقابل فرامین الهی خاضع و بردبار باشید .

این ناچیز همه برادران و خواهران خود را توصیه میکنم که متوجه تکالیف و مسئولیت خطیر خویش در این جهان هستی باشند و

غفلت و تنبلی و کسالت را آفتی بزرگ و دنیوی نابخشودنی بدانند و با کمال جدیت با عزمی راسخ و تصمیمی قوی و ارادهای آهنین در پیمودن راه تکامل انسانی و اسلامی خویش قیام کنند و ساعت و دقیقه از عمر خویش را بنطالت و تنبلی نگذرانند چه آنکه هر انسانی بهر کمال و سعادتسی ولو در امور دنیای خویش رسیده و هر دانشمندی که بمرحله کمال آمده و هر نابغهای که بمقام نبوغ خود رسیده ، در سایه سعی و کوشش و تلاش بوده است و امروز نتیجه بارز این دستور متین اسلام را در این کشوریکه از هر سو و در هر بعدش در محاصره دشمنان قوی و سرسخت است ، بچشم خویش مشاهده میکنیم . امید آنکه همه دوستان موفق و موید گردند و اگر سردر خویشتن ، مرض مهلک " حب الراحه " را حس میکنند قبل از گذشتن فرصت بمعالجه آن پردازند .

ادامه دارد

۱ - سوره بلد آیه ۴ .

۲ - سوره بقره ، آیه ۳۸ .

۳ - نهج البلاغه ، خطبه ۱۵۹ .

آن روزی که انسانهای کوشا و پیرکار نتیجه زحمات خویش را در این جهان یا آن جهان بدست آورند ، عرق خجلت و شرمندگی بر پیشانی کسالت پیشگان جاری خواهد شد